

Cogito

AZVÂRLITORUL DE VINĂ

Mihai Adrian Hotca

Azvârlitorul de vină

Universul Juridic
București
-2021-

Disonanța cognitivă sau despre obediința față de propria conduită

Cât de mult suntem atașați de propriile puncte de vedere sau acte de conduită? Dacă vom da un răspuns rapid, foarte probabil răspunsurile cele mai multe vor fi în sensul că uneori avem dreptate, iar alții ne putem înșela, dar că acceptăm că ne-am păcălit.

La o analiză atentă, vom avea surpriza colosală să constatăm că, în majoritatea covârșitoare a cazurilor, oamenii nu vor să accepte că au eșuat sau greșit, chiar dacă inițial au agreeat teza că au avut un comportament failibil. Cu cât trece mai mult timp de la momentul când au luat o decizie, cu atât mai fermi vor fi pe poziție în ceea ce privește prevalența argumentelor favorabile deciziei adoptate.

În 1957, Leon Festinger a publicat *teoria disonanței cognitive*¹, conform căreia o pereche de cogniții (elemente ale cunoașterii)² pot fi relevante sau irelevante una pentru cealaltă. Când două elemente ale cunoașterii (cogniții) sunt relevante unul pentru celălalt, ele pot fi, după caz, consonante (dacă unul derivă din celălalt) sau disonante (dacă opusul unuia derivă din celălalt)³.

¹ *A Theory of Cognitive Dissonance*.

² Facultăți, elemente ale cunoașterii.

³ E. Harmon-Jones, Judson Mills, *O introducere în teoria disonanței cognitive și o sinteză asupra perspectivelor actuale asupra teoriei*, în *Disonanța cognitivă. Noi perspective asupra unei teorii fundamentale pentru psihologie*, Ed. Trei, București, 2020, p. 23.

Pe scurt, în viziunea clasică (Festinger, Carlsmith), disonanța cognitivă constă în incongruența (nepotrivirea, dezacordul) dintre două cogniții și disconfortul psihic produs de acest dezacord sau nepotrivire.

Să luăm un exemplu. Un tip care a lucrat în mediul privat, la un moment dat a luat hotărârea să devină funcționar public și s-a angajat în cadrul unei instituții publice, pe un post important. Tipul respectiv a crezut că, prin această schimbare a slujbei, va avea satisfacții profesionale de un nivel superior celor avute la vechiul loc de muncă. Numai că, după începerea activității la noul loc de muncă, la scurt timp, și-a dat seama că, spre deosebire de domeniul privat, unde cei mai mulți colegi ai săi aveau trasate sarcinile și stabilite relațiile ierarhice, în sistemul public lucrurile se prezentau relativ și confuz, existând tot felul de legături partinice, nepotism și alte sisteme relaționale. Personajul nostru avea acum un disconfort psihic, gândindu-se la faptul că *atmosfera profesională era mai respirabilă* la locul de muncă anterior, că pregătirea sau competența erau, de regulă, luate în considerare, iar viitorul și condițiile de lucru nu depindeau de capriciile unui șef sau de relațiile extraprofesionale cu acesta. În noul post, parcă totul era invers față de ceea ce trăise anterior.

În acest context, eroul poveștii se gândea serios dacă nu cumva a luat o decizie proastă și avea pe masă inclusiv opțiunea să revină la vechea slujbă, însă, în pofida insatisfacției, a decis că este în interesul său să rămână, luând în considerare următoarele argumente principale.

Partea I. Azvârlitorul de vină

Primul argument, care probabil a cântărit cel mai mult, înclinând balanța, a fost acela că va fi văzut de colegi și șefi ca un om oscilant și astfel nu se va mai bucura de respectul cu care se obișnuise. Al doilea argument avut în vedere, care mai degrabă era un soi de consolare, a fost că salariul primit la noul loc de muncă era un pic mai mare. Al treilea argument luat în considerare a fost siguranța păstrării locului de muncă, deoarece instituția la care se angajase este una care nu poate fi desființată, deoarece are în aria de competență activități esențiale pentru societate. Mai mult, ca o element de consolidare a deciziei sale, era convins că nu mai avea puterea să o ia de la capăt.

Apoi, un lucru interesant pe care l-a trăit personajul poveștii a fost că, pe măsură ce timpul trecea, disconfortul disonant își pierdea din intensitate și parcă apăreau din ce în ce mai multe argumente favorabile hotărârii pe care o adoptase, de a-și schimba locul de muncă. De asemenea, atunci când era întrebat despre gradul de satisfacție cu privire la ultima sa slujbă, eroul și-a schimbat discursul, dintr-unul negativ, într-unul neutru, iar în ultima vreme vorbea chiar laudativ despre calitatea locului de muncă. Acesta avea acum un discurs pozitiv, prin care, ca urmare a înmulțirii argumentelor, a simțit că se i diminuase considerabil disconfortul psihic trăit imediat după ocuparea postului în aparatul public.

Din cele de mai sus rezultă că, în general, omul suferă de o oarecare ablepsie față de aspectele negative ale deciziilor sale, dar este foarte obedient față de impactul pozitiv al acestora, considerând mai tot timpul că argumentele sale sunt mai grele sau cele corecte.